

Csatári Emese: A fiatalok szabadidő eltöltési szokásaihoz alkalmazkodó ifjúsági közösségi tér – a hang out másik oldala

'But, remember, just hanging out is an activity too.'
(Youth Café Toolkit)

Absztrakt

A hazai ifjúsággal foglalkozó kutatások alapján egy passzív, rekreatív, mediatizált, digitális közegben zajló, céltalan szabadidő-eltöltési szokásokkal rendelkező csoport képe tárul elénk. Sok fiatal tölti az idejét gyakorlatilag semmittevéssel mind hétköznap, mind hétvégén, és ez közéleti aktivitásukra is rányomja a bélyegét. Személyes tapasztalataink megerősítik, hogy a felnőttek által szabályozott terekben kevés időt töltenek, jobban kedvelik azokat a szabad idős tereket, ahol felügyelet nélkül tölthetik el idejüket. Felmerül a kérdés: létrehozhatunk-e olyan, a fiatalok által szívesen látogatott közösségi teret úgy, hogy közben biztonságos, tanulásra inspiráló, társadalmi részvételre ösztönző közeget teremtünk.

A tanulmányban célom bemutatni a fiatalok szabad idős és közösségi tér használati szokásaihoz leginkább illő módszertant elérésükhöz, bevonásukhoz. Ehhez röviden ismertetem az ifjúsági munka és az ifjúsági részvétel fogalmát, bemutatok egy működő írországi példát, majd összefoglalom a hang out módszer lényegi elemeit, gyakorlati tapasztalataim és a szakirodalom segítségével megpróbálom alátámasztani az ajánlott megoldásokat.

Kulcsszavak: ifjúsági közösségi tér, ifjúsági részvétel, szabad idő, társadalmi részvétel, ifjúsági munka, hang out

Abstract

According to Hungarian youth surveys, we are witnessing a social group spending their free time pointlessly in a passive, recreative, mediatized and digital environment. No matter it's a weekday or a weekend, many youngsters spend time doing practically nothing which is also reflected in the level of their active citizenship.

Our personal experiences confirm: youths spend little time in places controlled by adults; they prefer the ones without any supervision. The question arises: can we create community places that are popular, yet safe, inspiring to learn and able to promote social participation?

In the study, I attempt to present how to reach and involve the youth by a methodology that suits best to their free time spending patterns and to the way they use community places. To this, I briefly define the concepts of youth work and youth participation and I give a functioning Irish example. Later, I will summarize the key elements of the hang out method and attempt to back the recommended techniques by using my experiences and scientific literature.

Youth place, youth participation, free time, social participation, youth work, hang out

Bevezetés

Az ifjúsági munka nagyon széles tárházzal rendelkezik a fiatalok segítésére, közéleti aktivitásának támogatására. A folyamatosan változó környezetben újabb kihívásokkal kell szembenéznie, ha el akarja érni a fiatalokat, hatást akar rájuk gyakorolni. A generációs jellemzők jelentik napjaink egyik nagy kihívását. Hogyan lehet elérni őket? Hogyan lehet bevonni őket? Hogyan lehet az internet hatásait csökkentve közösségi élményekkel gazdagítani őket? Hogyan lehet rávenni őket, hogy a számukra élethelyzetükből adódóan fontos, hasznos szolgáltatásokat (információszolgáltatás, tanácsadások) önszántukból igénybe vegyék? A tanulmányban céloom bemutatni a fiatalok szabad idős és közösségi tér használati szokásaihoz leginkább illő módszertant elérésükhöz, bevonásukhoz. Ehhez röviden ismertetni fogom az ifjúsági munka és az ifjúsági részvétel fogalmát, bemutatok egy működő külföldi, írországi példát, majd összefoglalom a módszer lényegi elemeit gyakorlati tapasztalataimra alapozva. Céloom e tanulmánnyal a „csellengés, lógás” egyfajta újragondolása, más oldalról való megvilágítása, egy szemléletmód megerősítése és gyakorlati alkalmazásának bemutatása olyan szakembereknek, akik fiatalokkal dolgoznak, közösségi teret működtetnek, legyenek ifjúsági szakemberek vagy az ifjúsági munka más társterületein dolgozók.

Ifjúsági munkásként dolgoztam az elmúlt 15 évben civilszervezetekben és állami intézményben. Ez alatt az idő alatt számos formát, módszert, szemléletet ismertem meg a fiatalokkal való foglalkozásban.

Az ifjúsági munka

Az ifjúsági munka célja a fiatalok speciális élethelyzetéből adódó problémák megoldásának segítése, a fiatalok társadalmi részvételének növelése, felelős állampolgárokká válásuk támogatása. Eszközrendszerében a fiatalok részvételére épít, jellemzően szabad időben zajlik. Helyszínei különféle szabad idős létesítmények, módszerei változatossága miatt szinte bármilyen helyszínen lehet művelni. Az ifjúsági munka terepe a harmadlagos szocializációs terep, a család és az iskola mellett tevékenykedik. Csatlakozni a tevékenységekbe önkéntesen lehet (Nagy 2008).

Wootsch Péter szerint az ifjúsági munka értékeket közvetítő, elsajátító, erősítő tevékenységek gyakorlatias rendszere. Ez valójában együttlétet, közös cselekvést, a közösségi életben az elfogadást, a másik meghallgatására való képesség megtanulását jelenti vagy azt is, ahogy a másokkal közösen megcsinált „dolog” emlékezetes élménnyé válik. Megfogalmazza azt is, hogy az ifjúsági munkában nagy jelentősége van az apró változásoknak és elmozdulásoknak, ezeket észre kell venni és örülnünk kell neki, mert ezek, ahogy ő írja: „Lehet, hogy egy nagy út megkezdésének a jelei és lehet, hogy annak a kifejezései, hogy úton vannak” (Wootsch 2009: 92). Az elkötelezett ifjúsági munkát végzők alapvető célja, hogy a fiatalok „ne vesszenek/kallódjanak el”, hogy hasznos tagjai legyenek a közösségeiknek.

Az Otthonosan itthon című könyvében részletes, mindenre kiterjedő választ ad arra a kérdésre is, hogy mit csinál az, aki a fiatalokkal foglalkozik. Megfogalmazza, hogy az ifjúsági munkás társadalmi élethez szükséges kulcskompetenciákat tanít, például önkifejezés és önmegfogalmazás, cselekvés, közösségi élet és cselekvés a közösségben, az értékek tisztelete és elfogadása, képviselése a cselekvésekben, a különbözőségek elfogadása és tisztelete (tolerancia), a társadalmi együttélésben hátrányokkal küszködők segítése (szolidaritás) mint alapértékek elfogadása, tudatos

élet, a cselekvéshez szükséges erőforrások megtalálásának és megszerzésének a képessége, az ifjúsági munkás a kulcskompetenciák tanításakor figyelemmel van arra, hogy feladata „képpé tenni” a fiatalokat ezeknek a kompetenciáknak az alkalmazására – ezért a lehető legtöbb gyakorlási lehetőséget biztosít a számukra, mert úgy gondolja, hogy ezek tanulása „gyakorlás által” lehetséges (Wootsch 2009).

Ifjúsági részvétel

A részvétel az ifjúsági munka kulcsfogalma. Szinte minden ifjúságpolitikával foglalkozó európai dokumentum foglalkozik vele, többféle szempontból. Kimondhatjuk, hogy a részvétel az ifjúsági munka célja. Az ifjúsági munka szempontjából a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy segíteni és támogatni kell a társadalmi részvételhez szükséges készségek és képességek tanulási folyamatát (Wootsch 2009).

Abban a tanulási folyamatban, amely során a fiatalok a részvételt megismerhetik, a pozitív tanulási légkörnek, a pozitív élményeknek jelentős szerepe van. Az ifjúsági munka változatos eszközöket használ a részvétel lehetőségének megteremtésére, kereteket, lehetőségeket teremt a részvétel gyakorlásához azért, hogy a fiatalok felismerjék fontosságát, jelentőségét, és hogy felnőttként is gyakorolni tudják (Wootsch 2009).

Itt fontos megemlíteni a részvétel szabadságát: a fiatal akkor lép be és ki a folyamatba, amikor akar, szabadon dönt arról, hogy milyen szerepet, feladatot, felelősséget vállal, milyen mélyen vonódik be. Ehhez a keretek előzetes tisztázására van szükség közös megállapodással. A kulcs tehát a keretek, feltételek és a lehetőség megteremtése. Ez a tudás nem átadható elméletben, tapasztalatokat kell szerezni.

„Nem a közösségfejlesztő szakember, vagy a közösségi munkás »teszi képpé« az érintetteket a közösségi munkában bizonyos készségek és jártasságok elsajátítására-átadására, hanem a közösségi módon szerveződő cselekvés maga, mely abban a katalizáló, felgyorsító, közvetítő közegben jön létre, amely kommunikációra, a nézetek cseréjére, a közös ügyek azonosítására, a közös érdekek felismerésére és képviselésére, folyamatos tájékozódásra és tanulásra készíti a benne résztvevőket” (Vercseg 2011: 71).

A helyes döntés meghozatalához, a közösségi életben való tájékozódáshoz hiteles információra van szükség. A fiataloknak a részvételhez szükségük van információkra magáról a részvételről, a lehetőségekről, az alkalmakról, a részvétel tartalmairól, a részvételhez szükséges tennivalókról. A felnőttek részéről szükségük van pénzügyi és infrastrukturális támogatásra, tanulási alkalmakra, akár képzésekre (nem formális pedagógiai eszközökkel), olyan helyzetekre, akciókra, eseményekre, rendezvényekre, amelyek felületeket nyitnak az aktív részvételre, és amelyek a cselekvési lehetőségeket részesítik előnyben a passzív-befogadói élményekkel szemben, és rendszerességre és ehhez tervezett cselekvésekre (Wootsch 2009).

Az ifjúsági információs és tanácsadó irodák létrehozásának szándéka a 80-as évek Magyarországon az ifjúság társadalmi beilleszkedési zavarainak csökkentése volt. Az ifjúsági irodák a fiatal informálását eszköznek tekintik abban, hogy növeljék a fiatalok lehetséges választásainak számát, ezáltal részvételüket (Szabó 2006). „A fiatal nem tud használni olyan szolgáltatást, illetve nem tud részt venni olyan tevékenységben, amelyről nem tudja, hogy létezik” (Szabó 2006: 41). Ezt az összefüggést látatja a Political Capital kutatása is, amikor arra a következtetésre jutnak, hogy a fiatalok politikai passzivitásának oka többek között, hogy nehezen találják meg azt a pontot,

ahol el lehet kezdeni a közügyekkel való foglalkozást, az oktatási rendszer nem tanítja meg, hogy miként kell a demokráciában élni, a politikai szféra bonyolult, és a fiatalok tájékozatlanok, kevés az információjuk (Political 2013).¹

Összefüggésben van a fiatalok közösségi aktivitásának és részvételének kérdése szabad időszokásaikkal, közösségi térhasználatukkal.

A fiatalok szabad időszokásai

A vonatkozó hazai szakirodalom viszonylag bőven tartalmaz a fiatalokkal kapcsolatos kutatásokat. A Magyar Ifjúság 2012 a 15–29 évesekre reprezentatív mintán 8000 fő lekérdezésével zajlott már negyedikként a nagymintás ifjúságkutatások sorában. A Pécsi Tudományegyetem egy TÁMOP-projekt keretében végzett kutatásokat a Z generációt vizsgálva. A nagyszabású kutatási projekt egyik sarokpontja az a 2000 fős országos adatfelvétel, amelynek célja a 15–25 éves fiatalok fogyasztói magatartásának átfogó vizsgálata volt. A kutatás fókuszában az életstílus, a tudománnyal szemben kialakult attitűd megismerése volt, amellet, hogy számos, a fiatal generáció esetében megkülönböztető tevékenységre, sajátosságra is rákérdeztek. Ismerünk kutatásokat a Political Capital műhelyéből, és néhány külföldi vizsgálatot is. Nagyon friss eredményeket tartalmaz, és ezért is utalok rá több alkalommal, a Nyíregyháza Ifjúsága 2015 kutatási anyag, amely követte a Magyar Ifjúságkutatás 2012 módszertanát és tematikáját, így adatai összehasonlíthatóvá váltak az országos adatokkal.

„A szabadidő egyszerűen fogalmazva az egyén napjának azon szakasza, amikor azzal foglalkozik, amivel akar. Két megközelítése általános: egyfelől értelmezzük annak az időnek, amely a munka, a mindennapi szükségletek és kötelezettségek (étkezés, ügyintézés, munkahely-iskola) teljesítése, kielégítése után megmarad (»visszamaradt idő« megközelítés), illetőleg másfelől annak az időnek (és felhasználásának), amikor szabadidős tevékenységet végezhetünk (»tevékenység« megközelítés). Van emellett különbség az objektív és a szubjektív szabadidő között: objektíven lehet szabadidő pl. a vasárnap, de ha valaki kötelességének érzi a kerti munkát ez időben, akkor szubjektív értelemben ez mégsem az (Gábor 2000; Gábor www; Azzopardi–Furlong–Stalder 2003 In: NAGY 2011). Szabadidőnek alapvetően a szubjektíve szabadidő értelmezhető, vagyis amikor az egyén úgy gondolja, hogy független bármiféle külső kényszertől és ura saját helyzetének, tehát a szabadidő nem az időben és nem a cselekvésben, hanem magában a cselekvőben létezik! Így a szabadidő inkább személyes elkötelezettség, mintsem a körülmények kínálta lehetőség. A szabadidő a magánélet, a csoporthoz tartozás és a fogyasztás alkalma.” (Nagy 2011)

A szocializáció színterei a család, az iskola mellett az irodalom megemlíti, mint harmadlagos terepet, a szabad időt, és egyes jellemzőit tekintve a negyedleges szocializációs teret is, a virtuális világot (Székely 2014). Az ifjúsági munka terepe a harmadlagos (a szabad időszokás) szocializációs közeg: plázák, internet, kisközösségi együttműködés kortárs csoportok (Nagy 2008). A harmadlagos szocializációs közeg fő jellemzője az önkéntesség, hogy szabadon lehet a terület egyes elemeit használni, azokhoz csatlakozni, a közös szervezőelv a szabad választhatóság. Ezzel szemben az

¹ Ugyanez a kutatás az ifjúságpolitika helyzetével is magyarázza a passzivitást. Megjegyzik, hogy a terület a rendszerváltás óta több irányváltáson esett át, nincs kontinuitás, nincs olyan szakpolitikus, aki hosszú ideje kötődne a területhez.

elsődleges és másodlagos szocializációs terekben a család esetében az adottság és a feltételnélküliség, az iskola esetében a kötelezettség és a feltételhez kötöttség a fő jellemző. Míg a család esetében nincs lehetőség a változtatásra, az iskola pedig időben változik, a szabad idő térben a kapcsolatok szabadon köthetők és oldhatók. A család és iskola tekintetében nincsen kölcsönösség a viszonyokban, a közegben meghatározott a hatalom, és a szabályelfogadás sem önkéntes, a harmadlagos közegben nincs előre meghatározott hierarchia, és a fegyelemvállalás, a szabályelfogadás önkéntes. A harmadlagos közegre jellemző még, hogy általában nem intézményes forma (Nagy 2011; Székely 2014). A fiatalok körében a legnagyobb, legintenzívebb a családon és iskolán kívüli kortárs csoport szerepe folyamatosan növekszik (Székely 2014).

A korábbi országos kutatásokból is látszik, hogy a fiatalok azt az időt tekintik szabad időnek, amikor valamilyen passzív tevékenységet folytatnak. Az országos felmérések szerint a fiatalok hétköznaponta átlagosan 3 és fél óra, hétvégenként 8 óra szabad idővel rendelkeznek. A 2008-as megkérdezéshez képest csökkent a tévé nézéssel töltött idejük, viszont emelkedett a számítógép- és internethasználat átlagos ideje. A televízió mellett a zenehallgatás, az olvasás, a videojátékozás visszaszorult, ezzel együtt a semmittevés ideje valamivel nőtt. A kutatás megállapítja, hogy a fiatalok szabad idő eltöltésére inkább a passzív, illetve rekreatív tevékenységek (pl. tévénézés, barátokkal való beszélgetés) jellemzőek az akkumulatív, inspiratív jellegű tevékenységekkel (pl. sport, alkotótevékenységekkel) szemben² (Nagy 2013).

A Magyar Ifjúság 2012 adatai szerint a fiatalok 75%-ának van baráti köre, akikkel a szabad idejét töltheti. Meglepő adat, hogy nőtt azoknak az aránya, akiknek nincsen baráti társasága: 2008-ban 13%, 2012-ben 24% volt. A magányos fiatalok között többen vannak a lányok (28%), a 25–29 évesek, a szakmunkás képesítéssel rendelkezők, a házasok, a gyermekesek, a kevés szabad idővel rendelkezők és az átlagosnál rosszabb körülmények között élők.

A szabad idő terek között az otthon a legfontosabb, ennek ellenére a fiatalok egyharmadának van valamilyen törzshelye. A törzshelyek a legtöbbször vendéglátóegységek (étterem, presszó, kávézó), vagy szabadtéri helyek, utca, park pl., illetve a bevásárlóközpontok szabadon látogatható részei. A kifejezetten ifjúsági közösségi térként is értelmezhető művelődési házak és az ifjúsági házak a törzshelyek 6%-át teszik ki (Nagy 2013). A Bodor Tamás és munkatársai által készített ifjúságsegítők képzéséhez használt tankönyvben azt írják, hogy a budapesti fiatalok közül minden ötödik, a vidéki városokban minden harmadik gyerek felügyelet és hasznos elfoglaltság nélkül tölti a délutánját az utcán, tereken, parkokban vagy otthon a tévé vagy internet előtt. Csavargás közben az unatkozó gyerekek könnyen megtalálják egymást, és a csínytevésekből akár bűncselekmények is lehetnek (Bodor és mtsai. 2012).

A Nyíregyháza Ifjúsága 2015 szerint a nyíregyházi fiatalok hétvégén a barátaikkal találkoznak legszívesebben (18,8%-uk végzi ezt a tevékenységet a leggyakrabban). Hétköznap a fiatalok olvasnak, semmit nem csinálnak, tévét néznek, barátaikkal vannak, míg hétvégén az internetezés és a barátokkal való együttlét a jellemző

² Vitányi Iván négy elemet különböztet meg a szabad idő típusokat tekintve: passzív szabad idő – nem csinálunk semmit, legfeljebb tévét nézünk, házimunkát végzünk, kocsnába megyünk, a rekreatív szabad idő – ezt az időt felüdülésre használjuk, akkumulatív szabad idő – széles érdeklődési körrel, a kipróbálás attitűdjét előtérbe helyezve, nem elköteleződő magatartással, inspiratív szabad idő – magasabb kultúrával töltött idő (Vitányi 1993, in Nagy 2013).

tevékenységük. A kutatás megállapítja, hogy az országos ifjúságkutatási trendekhez hasonlóan a nyíregyházi fiatalokra passzív, rekreatív, mediatizált, digitális közegben zajló szabadidő-eltöltés jellemző. Ugyanakkor legnagyobb arányban havonta többször járnak el olyan társasági helyekre, ahol személyesen találkozhatnak, együtt lehetnek, beszélgethetnek barátaikkal, ismerőseikkel: kávézóba, presszóba, sörözőbe, kocsmába (Kovács 2016). Magas azon fiatalok aránya, akik mind hétvégén, mind hétköznap gyakorlatilag semmittevéssel töltik szabad idejüket, ami egyébként közéleti aktivitásukra is rányomja a bélyegét, hiszen mintegy kétharmaduk egy szervezetnek sem tagja (Patyán, Huszti 2016). A magaskultúra-fogyasztás a fiatalok többségére nem jellemző. A fiatalok nagy része még soha nem volt operában, komolyzenei hangversenyen, majdnem fele pedig art moziban, könyvtárban, kiállításon/múzeumban. Az alsó társadalmi csoportnál még magasabb azoknak az aránya, akik soha nem járnak magaskultúrájú helyekre, még kávézóba, étterembe sem. Leginkább családtagjaikkal, illetve barátaikkal mennek el ilyen helyekre, ha mégis megteszik (Kovács 2016). Ezeknek a fiataloknak e kulturális színterek szinte ismeretlenek, ami azt jelenti, hogy gyakorlatilag egyáltalán nem találkoznak azokkal az élményekkel, ingerekkel, viselkedésmintákkal, amiket itt megtapasztalhatnának.

Bittner Zoltán A 15–29 éves korosztály tevékenységszerkezete az időmérleg-vizsgálatok tükrében című tanulmányában megállapítja, hogy a korosztályban nőtt az egyéb szabadon végzett tevékenységet végzők átlagos ráfordítása, vagyis a sztenderd kategóriák egyre kevésbé tudták lefedni a korosztály tényleges időfelhasználási struktúráját. Érdekesség, hogy az „egyéb szabadon végzett tevékenységekre” fordított időkeret jelentősen emelkedett. Míg 2000-ben csupán 2 perc volt a korosztály „nem beazonosított” szabad idő tevékenysége, addig 2010-ben már 47 perc. A társas érintkezést tekintve a tevékenységkategória keretein belül a legjellemzőbb tevékenységi forma a beszélgetés, amelyet a 2010-es felmérés adatai szerint a válaszadók 56,7%-a végzett a megkérdezést megelőző napon. A középiskolás korúak a legaktívabbak ebben (Bittner 2013).

A Pécsi Tudományegyetem munkatársai által készített kutatást összefoglaló jelentésben a kutatók további érdekes megállapításokat tesznek a generáció szabad idő szokásait illetően. Tanulmányukban arra a következtetésre jutnak, hogy a fiatalok outdoor tevékenysége meglehetősen aktív. A válaszadók tíz szabadon eltölthető estéből átlagosan 4,58-at töltenek az otthonukon kívül. Népszerűek, gyakran vagy alkalmanként látogatják a fiatalok a könnyed szórakozást biztosító házibulikát/diszkókat, mozikat (Bittner és mtsai. 2013).

A nyíregyházi fiatalok is szabad idejük nagy részében interneteznek, az ezzel töltött idő a körükben magasabb, mint az országos átlag. A kutatás szerint az interneten a közösségi oldalakat elsősorban barátaikkal való kapcsolattartásra használják. A fiatalokra jellemző a multitasking, a párhuzamosság a médiafogyasztásban, egyszerre több eszköz használata, a figyelem megosztása az eszközök között. Leginkább internetezés, zenehallgatás és rádiózás közben végeznek más tevékenységet is (Huszti, Takács 2016).

Az internet szinte a fiatalok, főként a Z generáció természetes tartózkodási helyévé vált a 21. században. Itt nemcsak a barátaikkal vagy a családtagjaikkal tartják a kapcsolatot, hanem érdeklődési körüknek megfelelően társalognak. Ezek a fórumok terepei az informális tanulásnak, ismeretszerzésnek (Duga 2013), bár ritka, hogy az internetet közvetlenül tanulásra használják. Az internetet meglévő, valós kapcsolataik ápolására használják (Pál 2013).

A Nyíregyháza Ifjúsága 2015 megállapítása, hogy az információforrások megbízhatósága terén – a magas internethasználat ellenére vagy mellett – a személyes kapcsolatok a jelentősek, a fiatalok a közvetlen környezetüktől kapott információkban bíznak meg leginkább. A legkevésbé megbízható információforrásnak a különböző szervezeteket, klubokat, vallási közösségeket tartják (Huszt, Takács 2016).

Egyértelműen kiderül a kutatásokból, hogy a fiatalok számára nagyon fontosak a baráti kötelékek. A baráti és családi kötődésekhez való ragaszkodásuk gátolja őket abban, hogy elhagyják az országot munkavállalás céljából, bár nem idegen tőlük a külföldi munkavállalás, tanulás gondolata (Kállai és mtsai. 2016). A nyíregyházi fiatalok barátaik miatt ragaszkodnak a városhoz is (Patyán, Huszt 2016).

Bittner Zoltán és munkatársai tanulmányukban rámutatnak, hogy a válaszadók személyes értékorientációit, tulajdonságait tekintve a szabadság mint életérzés egy nagyon fontos tényező a fiatalok számára: hogy saját döntéseik lehessenek, hogy jól érezzék magukat és hogy örömet leljék abban, amit tesznek. Ez pedig szoros összefüggésben van azzal, hogy biztonságos körülmények között tudjanak élni (Bittner és mtsai. 2013).

A „hang out” tevékenység

Összességében egy nagyon passzív, céltalan szabadidő-eltöltési szokásokkal rendelkező csoport képe tárul elénk a kutatások szerint, amelyekben gyakran „csendes” generációnak is nevezik őket. Jellemző mégis, hogy fontosak számukra a baráti kapcsolatok, hiszen szabad idejük nagy részét a barátaikkal töltik, és leggyakrabban internetezés közben is velük tartják a kapcsolatot. Az is egyértelmű a generációkat leíró irodalmak alapján, hogy a szabadság, az önkéntes választás a szabad idő eltöltésében, segítségnyújtás, társadalmi felelősségtudat is fontos tényezők számukra (Pál 2013; Kadlót 2016). Mit is jelent ez a valóságban?

Hétvégén és hétköznaponta több mint 14 százalékuk csak úgy elvan, semmit sem csinál, és a barátaikkal találkoznak (hétvégén 18,8%, hétköznap 12,1%) a fentebb már említett törzshelyeiken, kávézókban, kocsmákban, parkokban, sportpályákon. Ilyenkor a legkedveltebb tevékenységük a beszélgetés. Nem nehéz elképzelni, hogy amit a szakirodalom céltalan szabadidő-eltöltésnek nevez, tulajdonképpen csavargás a haverokkal felnöttek ellenőrzése nélküli helyeken. Sétálgatás a parkban, bevásárlóközpontokban, sétálóutcákon, ahogy ők mondják „bandázás és gengelés” a játszótéren, pályaudvarokon és környékükön, buszmegállóknál. Közben interneteznek, beszélgetnek, ismerkednek, építik kapcsolati hálójukat. A látszólag (és saját bevallásuk szerint is) semmittevéssel töltött időben valójában nagyon aktív életet élnek ilyenkor. A magyar nyelvben egy szóval nehezen leírható ez a fajta tevékenység. Mondhatjuk: kikapcsolódni, szórakozni, csavarogni, lógni, csellengeni, lazulni, semmit tenni, „csak úgy ellenni”, barátokkal lenni, sétálgatni, „lógni a levegőben”.

Az angol nyelvben van erre az összetett tevékenységre használt kifejezés: a hang out. A to hang out (ige) többféleképpen használatos az angol nyelvben. Olyan szabad idős és társas tevékenységek tartoznak bele a jelentésébe, amelyek nem igényelnek nagy erőfeszítést és tervezést, és amelyeknek konkrétan semmi céljuk, vagy egyetlen céljuk van, a lazulás (http 1, http 2). A hang out tevékenységek közé tartozik a sétálás a városban, a parkban, vásárolgatás, pubba, bárba, kávézóba járás is, elmenni enni valahová, vagy állatkertbe, közös főzés, otthon maradni lazulni vagy filmet nézni, zenét hallgatni együtt, főként olyan tevékenységek, amelyek előre nincsenek

megtervezve, csak úgy együtt spontán kitalálják. De használják olyan tevékenységekre is, mint a mozi, a múzeumlátogatás pl.

Az Origo SZTAKI szótár szerint magyarul a következő jelentései vannak: csellengeni, időt semmittevéssel tölteni ([http 3](http://3)).

Magyarul legtöbbször úgy fordítjuk, hogy lógni, csavarogni a haverokkal. A kulturális különbségek miatt van, hogy a hang out jelentése több, mint csavargás, bár csavargás is. A mi nyelvünkben a lógás szinonimája a csellengés, a csavargás, aki lóg, az valami elől vagy valahonnan lóg, elkerüli a hasznos helyeket. A szó tartalmához mára hozzáragadt a rosszállás és a negatív felhang. Ezért használom erre a sokféle szabad idő tevékenységre a hang out kifejezést.

Wootsch Péter könyvében a fiatalok települési térhasználata kapcsán Bennie Hendriksson svéd ifjúságkutató szavait idézi: „A szabad terek egy településen azokat a tereket jelentik, amelyeket a fiatalok a felnőttek ellenőrzése nélkül használhatnak” (Wootsch 2009: 18). Az utca, a sportpálya, az iskola melletti tér, a bevásárlóközpont, a multiplex mozi, a diszkó, a biliárdterem, azok a helyek, ahol a fiatalok egymással találkoznak, ahol „az idejüket töltik”. A szabad terek általuk közvetlenül elérhetőek, elérésükhöz legtöbbször nincsen szükség feltételekre. Nincs belépti díj, nem kell belépési nyilatkozatot kitölteni, nem szükséges előre jelezni az érkezésüket. Ezeket a szabad tereket konfliktusterületként is jellemzik, ahol a normák találkoznak, ahol a fiatalok és a felnőttek normái kerülnek konfliktusba (Wootsch 2009).

Felmerül a kérdés: létrehozhatunk-e egy olyan szabad teret, amely rendelkezik a fenti tulajdonságokkal úgy, hogy közben biztonságos, tanulásra inspiráló, társadalmi részvételre ösztönző közeget teremtünk.

Az írországi youth cafék módszertana alapjaiban a hang out tevékenység elfogadására épít, azért is lehet érdekes számunkra.

Az írországi youth café

A youth cafék az ezredforduló óta működnek szerte Írországbán. Az ifjúsági miniszter hivatala³ bízta meg 2010-ben a Gyermek és Családi Kutató Intézetet⁴, hogy készítsen egy kutatást a youth cafék legjobb gyakorlatait összegyűjtve, valamint egy útmutatót a youth cafék létrehozásához.⁵ A *Youth Cafés in Ireland Best Practice Guide* tulajdonképpen egy kutatás, amely a kávézók jó gyakorlatait kívánta feltárni és bemutatni. A kutatásban felhasználták a meglévő ír és nemzetközi szakirodalmakat, kutatásokat, adatbázisokat, interjúkat készítettek a kávézók partnereivel az ifjúsági, a

³ Office of the Minister of Children and Youth Affairs, <http://www.dcy.gov.ie>

⁴ Child and Family Research Centre, <http://www.childandfamilyresearch.ie>

⁵ 2013-ban a minisztérium 1,5 millió euró támogatást nyújtott 30 új youth café létrehozására. A program célja az volt, hogy a youth cafék országon belüli területi elosztását kiegyenlítsék. A pályázóknak a *Youth Café Best Practice* és a *Youth Café Toolkit* alapján kellett programjaikat elkészíteni ([http 9](http://9)).

gyermekvédelmi területről, és olyan fiatalokkal, akik részt vesznek a kávézó életében. A *Youth Café Toolkit How to set up and run a youth café in Ireland* kiadvány egy eszköztár, amely részletesen és konkrétan bemutatja, hogyan kell a kávézót kialakítani és működtetni. Az útmutatóban konkrét javaslatokat tesznek a felnőttek és a fiatalok számára is. A gyakorlati útmutató elkészítését is az ifjúsági miniszter hivatala rendelte meg, és részt vett benne több ír youth café munkatársa és youth café felhasználó fiatal is. A kávézók bemutatásánál erre a két anyagra támaszkodtam.

A Youth Café Best Practice Guide-ban olvashatunk egy kutatásról, amely szerint a fiatalok 90%-a szeret a barátaival lógni, a legtöbb fiatal mindennap végzi ezt a tevékenységet. A kültéri helyeket inkább a fiúk, a beltérieket inkább a lányok részesítik előnyben. Hang out helyszínek: a parkok, a boltok környéke, „a templom mögött”, a város utcái, terei. De Róiste és Dinneen megállapítja ugyanitt, hogy a hang out a közösség más tagjai számára problémát okozhatnak, a fiatalokat veszélyeztetik a tevékenység közben a drogok és az alkohol. A szerzők megemlítik, hogy figyelembe kell venni, hogy a hang out a tizenévesek normális tevékenysége, hiszen számukra ez egy fontos színtér, lehetőség a találkozásokra, beszélgetésekre egymással mindezt felnőtt ellenőrzése nélkül, szabadon. A fiatalok kifejezték azon igényüket, hogy szükségük van olyan helyekre, ahol biztonságos, kényelmes körülmények között lehetnek együtt a barátaikkal, és a youth café legalapvetőbb szolgáltatása, amit nyújthat, hogy egy minőségi és biztonságos hely a fiatalok számára ehhez. Ahogy megfogalmazzák: *'space that is more than a space'* (Bradley és mtsai. 2010: 31).

A magyar ifjúsági munka a csellengő gyerekek elérésére a felkereső ifjúsági munka módszereit használja.

A youth café egy biztonságos, minőségi találkozási hely a 10–25 éves fiatalok számára. Egy hely a fiatalokkal a fiatalokért („*by young people for young people*”) partnerségben a felnőttekkel. Egy pihenésre alkalmas találkozóhely, amely biztonságos, barátságos, befogadó és toleráns, mindkét nem számára, különböző társadalmi és kulturális háttérű fiataloknak, egy hely, amely bátorítja a fiatalokat a kapcsolatok építésére egymással és a felnőttekkel drog- és alkoholmentes környezetben. Egy hely a kikapcsolódásra, lazulásra, feltöltődésre, szórakozásra, ahol információszolgáltatás, tanácsadás is igénybe vehető. Egy hely, amely találkozik a fiatalok szükségleteivel.

Munkájukban támaszkodnak az ifjúsági munka alapelveire, és úgy tartják, hogy a kávézó ugyan nem csodaszer, nem megoldás minden problémára, amivel a fiatalok szembenéznek, de növeli lehetőségeiket a bevonódásra különböző helyi aktivitásokba, és információkhoz való hozzáférésüket.

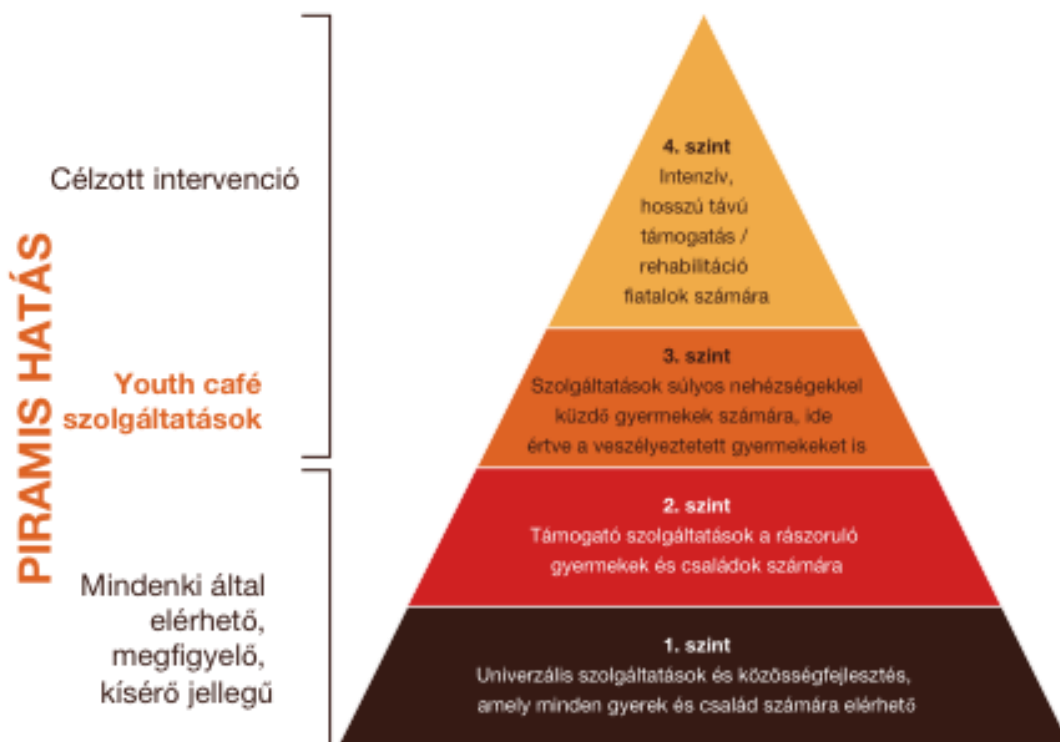
A youth cafék mindegyike egyedülálló, más és más, attól függően, hogy a helyi fiatalok szükségleteire hogyan reagál. Általában három típust különböztetnek meg. Vannak olyan kávézók, ahol „egyszerűen csak” lógni lehet a barátokkal, lehetőség van a hang out tevékenységre, beszélgetni, kávézni, enni, inni, internetezni stb. A másik fajtára jellemző a fenti lehetőségek mellett a szabad idő és az információszolgáltatás főként fejlesztő és közösségi fókusszal. Ez a jellemző forma, ha a youth café megnyitott és megvetette lábát helyi szinten. A harmadik típus abban különbözik a többitől, hogy kiegészül az oktatási, képzési és egészségügyi és egyéb speciális szolgáltatásokkal és közvetlen támogatásokkal. A Youth Café Best Practice

Guide megállapítja, hogy a társaságban, más fiatalokkal és felnőttekkel töltött egyszerű időtöltés értékét nem szabad alábecsülni.

A youth café fő funkciója a fiatalok támogatása különféle szolgáltatásokkal a tanácsadástól kezdve a részvételük támogatásáig a fiatalok érdeklődése és igényei mentén. A fiatalok segítséget kaphatnak különféle krízishelyzetekben, támogatást élethelyzeteik megoldásához, és ez összefüggésben van azzal, hogy a fiatalok egy „cool” helynek látják, ahol jól érezhetik magukat, ez nem jár együtt megbélyegzéssel. Hiszen belépésük a kávézóba lehetőséget teremt számukra az egyéb szolgáltatások igénybevételére. A youth cafék erőssége a fiatalok általi közvetlen kormányzás és vezetés támogató felnőtt részvételével.

A youth café különböző nehézségekkel, szükségletekkel rendelkező fiatalokkal foglalkozik, a hétköznapi és a súlyos problémákkal küszködő fiatalok is célcsoportjai. A Youth Café Best Practice Guide bemutatja az ún. Hardiker-modellen keresztül a szükségletek különböző szintjeinek találkozását a különböző szintű, mindenki által igénybe vehető és speciális szolgáltatásokkal. A fiatalok többségének olyan problémái vannak, amelyeket a társadalom egyéb intézményei, a család, az iskola, a kortárs csoport segítségével és a felnőtté válás folyamata során, természetes módon maga a fiatal old meg (1. és 2. szint). A fiatalok ezen csoportja esetében a youth café feladata a megelőzés, általános, megfigyelő, kísérő jellegű szolgáltatások nyújtása. Azok a fiatalok, akik súlyos problémákkal küzdenek, pl. a családon belüli erőszak, egészségügyi, szociális, mentális gondok, vagy pl. a nevelőszülőknél élő fiatalok, sürgős intervencióra szorulnak, célzottan, közvetlenül kell velük foglalkozni, vagy más szolgáltatók felé kell közvetíteni őket. A youth café munkatársai ilyenkor segítik a szolgáltatás igénybevételében, figyelemmel követik a folyamatot. A modell négy szükségleti szintet jelöl meg. A youth caféban jellegénél fogva a különböző szükségleti szintű fiatalok találkoznak egymással. Az általánosan meghirdetett programok mindannyiuknak szólnak.

Hardiker-féle keretrendszer

Forrás: BRADLEY és munkatársai (2010) Magyarra fordította Szenes Zoltán

A magyarországi ifjúsági információs és tanácsadó irodák módszertana is hasonló elveken alapul.

A youth cafék számára 9 irányelvet fogalmaznak meg az útmutatóban: a fiatalok részvételének lehetővé tétele, biztonságos és minőségi tér, tiszta, világos célok, a youth café befogadó, elérhető és rugalmas minden fiatal számára, lehetővé teszi a jó kapcsolatok kialakítását, fejlesztését a fiataloknak egymással és a felnőttekkel, támogatja az önkéntességet, tiszteletben tartja az egyéniséget és a fiatalok személyes erősségeire épít, fenntartható.

A kávézók számára az ifjúsági részvétel deklarált és kiemelt fontosságú cél. Nemcsak azzal járulnak hozzá, hogy információkat nyújtanak a fiatal korosztálynak, és lehetővé teszik, hogy bekapcsolódjanak programokba, tevékenységekbe önkéntesként, hanem konkrétan a kávézó irányításába vonják be a fiatalokat. Azokat a kávézókat tekintik jól működőnek, ahol a fiatalok közvetlenül részt vesznek az irányításban ún. irányító bizottságokon (*management committee*) keresztül, amelyekben felnőttek is tevékenykednek, velük közösen hozzák meg a döntéseket. Már a kávézó indításánál javasolják a bizottságok felállítását, így részt vehetnek a fiatalok a kávézó kitalálásában is. Szerepük van a marketingben és népszerűsítésben, programtervezésben, a kortársaikkal való kommunikációban, amelynek során kutatásokat végezhetnek a társaikat érdeklő témákról, de akár a napi feladatokba is bevonják őket. A bizottság felállításakor figyelmet fordítanak arra, hogy egyenlően legyenek képviselve a fiúk és lányok, a különböző korcsoportok, a különböző kulturális, etnikai háttérrel rendelkező fiatalok a helyi adottságoknak megfelelően. Arra is felhívják a figyelmet, hogy bizonyos csoportok nehezebben bevonhatók

pontosan társadalmi helyzetükből adódóan, nekik több tájékoztatást és ösztönzést szükséges nyújtani. Figyelni kell, hogy a részvételük valódi legyen, ne csak jelképes, bár azt is megjegyzik, hogy ez fárasztó és lassú folyamat lehet. A Youth Café Toolkit azt javasolja például, hogy vonják be a fiatalokat a kávézó munkatársainak kiválasztásába. (!) Az egyik youth café vezetője szerint a kávézó sikerének kulcsa a világos, tiszta cél. Az induláskor egyszerűen a fiatalok hang out tevékenységre irányuló – csak beszélgetni egymással – alapvető igényére kell összpontosítani, és a fiatalok később kitalálják majd a kávézó általános irányát.

A Youth Café Best Practice Guide szerint a kávézók anyagi fenntartásában nemcsak a kávézófunkcióból származó bevételekre kell alapozni, hanem egy széles körű szektorközi, multidiszciplináris együttműködésre, amely a helyi közösséggel is erős kell hogy legyen. Fontosnak tartja a pénzügyi fenntarthatóság szempontjából a fiatalok által vezetett helyi szintű adománygyűjtő tevékenységet is, amely a részvételükre vonatkozó irányelveknek is megfelel. Azzal, hogy a fiatalok felelős döntéseket hoznak, magukat értékesnek, a kávézót a sajátjuknak érzik, kortársaikat és barátaikat biztatják, ösztönzik majd a részvételre. A fenntarthatóság kulcsa az a felhatalmazás, ami kimondja részvételüket a kávézó irányításában. Javaslatot tesznek a szerzők arra is, hogy az irányító bizottságokban kapjanak helyet a szülők, a kulcspartnerek, vállalkozók is, akik tanácsaikkal segíthetik a munkát. Kitérnek az önkéntesek szerepére, akik munkájukkal kiegészíthetik a személyzet feladatait, akár a napi nyitva tartásban is segíthetnek. A finanszírozással kapcsolatban az állami pályázatokból származó forrásokat elsősorban az induláshoz vagy rövid távú programokhoz tartják fontosnak, az ilyen típusú források állandó keresése elveszi az időt a fiatalokkal való foglalkozástól. Az önfenntartás eszközeként „egy kis üzletként” lehet a kávézóra tekinteni. Egy professzionális üzleti terv segíthet a kávézó céljait áttekinteni, a célkitűzés elérése érdekében végzett tevékenységeket megtervezni, a lehetséges támogatókat, partnereket összegyűjteni, és általa nyomon követhető az előrehaladás is a célok elérésének folyamatában. Az üzleti terv megmutatja, hogyan működtethető a kávézó üzletszerűen, mint egy divatos hely. A fenntarthatósággal hozza összefüggésbe mindkét írás a kávézó napi működésének minden aspektusában a minőséget is. Ahogy a Toolkit fogalmaz: „Tedd, amit mondasz, és csináld jól!”

A youth café elhelyezkedése és belső, külső megjelenése is kulcsfontosságú. Ha nem tetszik a fiataloknak, vagy nem vettek részt a kialakításában, nem jönnek be szívesen. A kávézó legyen a fiatalok számára könnyen megközelíthető, elérhető vagy általuk gyakran használt helyen, közlekedési csomópontoknál, illetve olyan városrészben, utcán, ahol nem érzik magukat kívülállónak, idegennek. A hely legyen barátságos, nyugalmas, színes, kényelmes, a bútorok praktikusak, strapabíróak. A külső megjelenésben nemcsak a fal színe a fontos, hanem hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre (számítógép, biliárdasztal stb.) és a tér elosztása: a nyitott és rugalmasan változtatható tér, amely lehetővé teszi a csoportok keveredését. Mindemellett fontos, hogy kerekesszékekkel is megközelíthető és használható legyen.

A szervezett programjaiknak minden esetben a fiatalok részvételét kell támogatnia, és hozzájárulni a fiatalok kompetenciáinak, készségeinek fejlesztéséhez. Ugyanakkor vannak olyan események is, amelyek csak azt a célt szolgálják, hogy a fiatalok lazulhassanak, pihenhessenek és egy kicsit elengedjék magukat.

A nyitva tartás tekintetében a youth cafék esetében is a rugalmasság és a fiatalok szokásaihoz való igazítás az alapelv. A youth cafék nyitva tartása eltérő egymástól,

mindig a helyi igényekhez igazodnak. Van olyan kávézó, amely csak kora délután nyit ki, van, amelyik már reggel, többségükben a hét minden napján, és esetenként hétvégén is.

A kávézók drog- és alkoholmentes helyek. Termékskálájuk összeállításánál arra törekednek, hogy főként egészséges ételekből álló kínálatuk megfeleljen a fiatalok ízlésének. Néhány kávézóban van „help yourself” sarok, ahol maguknak készíthetik el az innivalókat.

A személyzettel szemben támasztott elvárások nem feltétlenül az iskolai végzettségre vonatkoznak. Azt írják, hogy a munkatársaknak nagy szerepe van abban, hogy a kávézónak vidám, befogadó hangulata legyen. Az a kapcsolat, ami kialakul a felnőtt és fiatal között, szerepet játszik a fiatal személyes fejlődésében, akár csak a beszélgetés által is. Az önkéntesek és a személyzet képzésének költségeit pedig az üzemeltetéssel járó költségnek kell tekinteni, hiszen a személyzet minősége, képzettsége kritikus a siker és ezáltal a fenntarthatóság elérésében. A fiatalok a munkatársakkal szemben támasztott elvárásai a kutatás szerint, hogy megközelíthetőek, nyitottak legyenek. Hitelesnek kell lenniük és képeseknek a bizalmi légkör kialakítására. A Youth Café Toolkit egy arany szabályként említi, hogy ezt a folyamatot nem lehet siettetni, a bizalmat és a minőségi kapcsolatot idő felépíteni. Szemléletüket a munkatársakat illetően jól mutatja a Toolkit egyik ajánlása: Mindig állj készen arra, hogy saját elképzeléseidet felülírd arról, hogy mik a fiatalok igényei, és mit akarnak. A munkatársak feladata, hogy sok időt töltsenek a fiatalokkal, ismerjék meg őket, és az így kialakult bizalmi viszonyban támogassák a részvételüket.

A youth cafék leginkább adománykávézó elvén működő, de állami és önkormányzati rendszerekből is támogatott ifjúsági tér. A youth cafék megközelítése a magyarországi ifjúsági munka gyakorlatához képest több elemet tartalmaz a szociális munka gyakorlatából, miközben sokkal inkább „részvételpontú”. Tapasztalataim alátámasztják a hang out elfogadásából származó előnyt, mert a fiatalok elérését könnyíti meg, és a kapcsolatfelvételt észrevétlenné teszi, hiszen egy hétköznapi helyzetben, barátságos, befogadó környezetben szinte spontán történik meg.

A gyakorlati megvalósítás

*„Van, aki hallgatja, van, aki nézi.
Van, aki nem tudja mire vélni.
Van, aki élvezi, van, aki visszavág.
Van, aki nem hiszi el, hogy az ember a Holdon járt.”
(Intim Torna Illegál: Holnap)*

A következő részben összefoglalom azokat az elemeket, amelyek szükségesek egy olyan tér kialakításához, amelyben a hang out elfogadása a 15–26 éves korosztály elérésének egyik eszköze. Gyakorlati tapasztalataim és a szakirodalom segítségével megpróbálom alátámasztani az ajánlott megoldásokat. Azért tartom fontosnak részletesen, konkrét ajánlásokkal leírni a közösségi tér működését, mert nagyon lényeges a különböző módszertani elemek egymással való szoros összefüggése, egymásra épülésük, ami a hatékonyságuk felerősödését is jelenti. A *Youth Café Toolkit How to set up and run a youth café in Ireland* kiadvány hasonló

részletességgel ad a gyakorlati megvalósításhoz tanácsokat, és a hazai ifjúsági szakirodalomban ritkán találunk rá ilyen típusú, konkrét, a hétköznapi kivitelezést segítő leírást.

A közösségi tér a hang out elfogadásból kovácsol előnyöket, az ifjúsági munka módszertanát készenlétbe helyezve a munkatársak bármikor bevonhatják a jelentkező fiatalokat a tevékenységekbe. Mitől lesz a közösségi térünk hatékony az elérésben? Fontos, hogy az elérésére nem tekinthetünk különálló feladatként, hiszen része a mindennapi tevékenységeknek, eseményeknek, az egész tér szemléletével ehhez járul hozzá. Minden kapcsolatfelvétel a fiatalokkal elérési lehetőség, munkánk megítélése, minősége, hírneve befolyásolja a hatékonyságát.

A Z generáció tanulási szokásairól szóló tanulmányban a generáció tanulási attitűdjeiről, amelyek kialakulása a gyakori és kora gyermekkorban elkezdett internethasználatukkal van összefüggésben, többek között azt írják, hogy jellemző a generáció tagjaira a gyors információhoz jutás igénye, előnyben részesítik a párhuzamos információfeldolgozást és egyszerre több feladattal, tevékenységgel való foglalkozást (multitasking), sokkal jobban kedvelik a képi, hang- és videoinformációkat az írott, szöveges információforrásoknál, szeretnek hálózati kapcsolatokat létesíteni más felhasználókkal, szeretnek csapatban dolgozni, az azonnali visszajelzést kedvelik és várják el. Különösen igaz rájuk, hogy nem lineárisan gondolkodnak, a tanulásban türelmetlenek (mit vacakolunk?), előnyben részesítik a „learning by doing” (csinálva tanulni) megoldásokat. Nagyon fontos, hogy egyéni utakon jutnak el a megoldásokhoz, nem egy mindenki számára egységes, meghatározott útvonalon (Duga 2013).

Ezeket figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy egy szabad cselekvésekre lehetőséget nyújtó, ingergazdag, befogadó és elfogadó tér alkalmas a fiatalok fejlesztésére. A youth café mint ifjúsági szolgáltatás módszertanának része a nem direkt szolgáltatásajánlás. Ha a hang out tevékenység elfogadott a felnőtt munkatársak részéről, akkor már csak egy lépésre vagyunk az egyéb szolgáltatások igénybevételétől szó szerint és képletesen is.

Biztosítanunk kell, hogy az ifjúsági közösségi térünk egy találkozóhely legyen a fiatalok számára. Barátságos, befogadó környezete teszi alkalmassá arra, hogy a betérő fiatalok kötöttségektől mentesen pihenjenek, találkozhassanak, beszélgethessenek egymással és barátaikkal, a felnőttekkel, és építhessék kapcsolataikat. A bútorzat, az elrendezés, a megvilágítás és a rendelkezésre álló eszközök támogatják őket abban, hogy fesztelenül töltsék el az időt. A kapcsolatépítést és szórakozást különféle eszközökkel segíthetjük: társasjátékok, zenei berendezés, projektor, szabad internet-hozzáférés. A különböző szociális és kulturális háttérrel rendelkező fiatalok közötti kapcsolatok könnyebben alakulnak ki ilyen szabad tevékenységek során. Az, hogy közösen kell használniuk a teret, az eszközöket, hogy alkalmazkodni kell egymással a lehetséges konfliktusok ellenére is, rengeteg tapasztalatot ad nekik, hozzájárul egymás elfogadásához, megértéséhez.

A fiatal alacsony küszöbű szolgáltatásként veheti igénybe a tér minden szolgáltatását. Ez is hozzátartozik a szolgáltatásokhoz. Nincs kötelező fogyasztás, sem kötelező, vagy ki nem mondva elvárt szolgáltatás-igénybevétel. Az alapelv, hogy akkor vesz részt tevékenységben, akkor kapcsolódik a térben zajló folyamatokhoz, amikor akar.

Miközben barátságos és biztonságos környezetben van a fiatal, a közösségi térben zajlanak az események: csörög a telefon, megbeszélések folynak, partnerek jönnek-

mennek, program-előkészületek történnek, program kezdődik, egy társaság éppen társasjátékozik, külföldi önkéntes érkezik. Csupa olyan inger, amit nem lehet figyelmen kívül hagyniuk. Az ifjúsági munkásnak nincs más teendője, mint tenni a dolgát, és időnként kontaktba kerülni a „hengautoló” fiatalokkal, hogy kíváncsiságukat felmérje, kérdéseiket feltehessék. Időt kell velük tölteni, beszélgetni „csak úgy”, játszani, társasjátékozni, zenét hallgatni, interneten együtt keresgélni stb.

Fontos, hogy a döntés a fiatalé. Nemcsak arról dönthet szabadon, hogy belép-e egy tevékenységbe, folyamatba, hanem arról is, hogy mennyi ideig marad benne, mennyire vonódik bele, milyen szerepet vállal. A nyitott térben a „hengautoló” fiatal mintákkal (kommunikáció, problémamegoldó technikák, társas viszonyok, munkavégzés, stb.) találkozik, amiket megismerhet, megérthet, megtanulhat. Kapcsolatot építhet olyan fiatalokkal, megfigyelhet olyan fiatalokat, akik közvetlen céllal érkeznek a helyre információért, tanácsért, programra.

Fontos utalnom a közösen alkotott házirendre, ami segíti a tér biztonságos működését és az élehető rend fenntartását, és nem utolsósorban a térben és a közösségben való könnyebb eligazodást.

Személyes tapasztalataim szerint a Youth Café Best Practice Guide-ban ismertetett Hardiker-modellt alapul véve és az ifjúsági információs és tanácsadó irodák szolgáltatási módszertanát⁶ alkalmazva a legtöbb fiatal (a szolgáltatási folyamatban az ügyfél) problémájára megoldást nyújt a közösség, a kapcsolati hálójuk bővülése, bekapcsolódásuk különféle közösségi tevékenységekbe, és ebben nem mutatkozik különbség a különböző szociális és társadalmi közegekből érkezők között.

A térben szervezett programok és események olyan témákat érintenek, amelyek a fiatalokat érdekli, amelyeket lehetőleg ők akarnak, ők szerveznek. A programok egyszerre szórakoztatnak, alkalmasak a tanulásra, ismeretszerzésre, és ezek között az egyensúlyt folyamatosan tartani kell. Vannak olyan szórakoztató események, amelyeknek elsősorban a fiatalok becsalogatása a célja, ám ezek is minden esetben a közösségi tér alapelveit, stratégiáját tükrözik. A szervezett rendezvényeket fontos jól megtervezni, mert a részt vevő fiatalok akkor jönnek vissza később, ha jól érezték magukat. A programok nem mindig népszerűek, gyakorlatból tudjuk, hogy nagyon nehéz olyan eseményt szervezni, ahová sokan eljönnek. Meggyőződésem, hogy kitartó munkával, a fiatalok igényeire való különös figyelemmel elérhető, hogy a programjainkon ne csak a szervezők legyenek jelen. A közösségi térünk befogadhat partnerek által szervezett és meghirdetett eseményeket is. Jellemző, hogy kezdetben a felnőtt munkatárs ötleteire épülnek a programok, a rendszerességből adódóan előbb-utóbb természetessé válik számukra, hogy „itt mindig történik valami”, és az első alkalommal, amikor a felnőtt felhívja a figyelmüket, hogy ilyen „komoly” programokat ők maguk is kezdeményezhetnek, szervezhetnek, először nem hiszik el. Azt gondolják, hogy viccel. Ha a kellő támogatást és biztatást megkapják, akkor

⁶ Részletesen bemutatja az ifjúsági információs tanácsadó irodák szolgáltatási skáláját és módszertanát Szabó Csaba szerkesztésében a Kézikönyv ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatások szervezéséhez című kiadvány, amely a kecskeméti Helpi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda gondozásában jelent meg 2006-ban. De megismerhető a módszertan az integrált közösségi és szolgáltató terek számára készült módszertani kiadványból is. http://hrod.hu/docs/iksz_t_modszertani_kezikonyv_1.2_20080718.pdf

viszont önálló ötletek, kezdeményezések születnek, amelyeket az ifjúsági munka módszertárából vett eszközökkel segíthetünk, fejleszthetünk.

A Youth Café Best Practice Guide (2010) formális és informális programokat is említ. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy lehetnek a kávézóban olyan programok is, amelyek nincsenek hivatalosan meghirdetve, spontán jönnek létre, vagy egy konkrét társaságot érintenek csak. A programoknak lehetővé kell tenni, hogy tehetséges fiatalok kipróbálhassák és bemutathassák tudásukat különböző területeken (pl. zene, előadó-művészetek, képzőművészet, társas tevékenységek). A hang out tevékenység közben sok fiatalról derülhet ki, hogy érdeklődik valami iránt, tehetsége van valamiben. A kötetlen beszélgetés közben felmerülhet, hogy például valakinek van gitárja, valaki pedig szeret énekelni, és ha nem is azonnal, de kis idő múlva spontán zenekart alapítanak, és kipróbálhatják magukat ismerős közönségük előtt.

Az események térben egymástól nem elkülönülten is folyhatnak. Természetesen azoknak a programoknak, amelyek igénylik a zárt teret, fontos, hogy kívülállóknak ne zavarhassák meg a menetét, mint pl. egy tréning vagy egy zártkörű megbeszélés, külön helyiségben is megvalósíthatóak. A térben párhuzamosan folyó tevékenységek között lehetnek „áthallások”, időnként előfordulhat, hogy elvonja valami a figyelmet. Mégis kiváló lehetőséget biztosít, hogy kapcsolatok születhessenek, hogy információk véletlenszerűen jussanak el, hogy az információmegosztás, az inspiráció terepe lehessen. A nyitott térben jellemző a spontán bekapcsolódás a tevékenységekbe, a „Jé, itt ilyen is van?” élmény.

Minden szakirodalom egyetért abban, hogy az ifjúsági munka egyik fontos eleme az, hogy milyen térben dolgozunk, és az, hogy hogyan használjuk azt a teret. Általában elmondhatjuk, hogy egy rendszeres szolgáltatás esetén fontos a nyitvatartási idő, amely alkalmazkodik a fiatalok életritmusához, jól megközelíthető, központi helyen van, tömegközlekedési csomópont mellett, közel oktatási intézményekhez, fontos a fiatalok egyértelmű tájékoztatása arról, hogy hogyan vehetik igénybe a szolgáltatásokat, és arról, hogy milyen szolgáltatásokat vehetnek igénybe, és a könnyen betartható, egyszerű és nyilvános szabályok, a barátságos és kényelmes környezet, a személyzet fiatalok felé forduló figyelme, a légkör, a nyitottság, a fiatalok bevonására irányuló elkötelezettség és az erre alkalmas módszerek (Bodor 2014; Szabó 2006; Wootsch 2009).

Korábban a hang out tevékenység leírásánál már volt szó a nyitott tér előnyeiről. A tér kialakításánál fontos, hogy rugalmas, változtatható legyen, a bútorok könnyen mozgathatóak, attól függően, milyen tevékenységet kívánunk a térben folytatni. Szükséges lehet elkülönült helyiségek megléte, iroda, raktár, tanácsadó szoba, az előírásoknak megfelelő mellék helyiségek. A teret úgy rendezzük be, hogy a hang out tevékenység számára fontos eszközök szabadon elérhetőek legyenek. Babzsákok, fotelek, asztalok, székek mind lehetővé teszik, hogy a fiatalok kényelmesen, zavartalanul pihenhessenek, beszélgethessenek és építhessék kapcsolataikat egymással. A társasjátékok, a zenei és egyéb eszközök használati rendjét egyszerű, közösen megalkotott szabályokkal tehetjük világossá. A térben folyó egyéb tevékenységek nem különülnek el, ezzel a bekapcsolódást segítjük. A tökéletes az volna, ha a tér rendelkezne egy külső szabadterei résszel, udvarral, amely könnyen összeköthető a közösségi térrel is. Az udvarban közös, társas tevékenységre alkalmas eszközöket helyezhetünk el, mint kerti sütőgető, pingpongasztal, kényelmes ülőalkalmatosságok, szabadterei játékok és függő ágy vagy hinta, esetleg szabadterei

kondigépek. Tapasztalataim szerint nagyon kevés olyan tér van, amelyet nem lehet alkalmassá tenni a fenti funkciókra.

A közösségi térnek egységes megjelenést, stílust, design-t érdemes teremteni, ami trendi, modern, fiatalos, a hely szemléletét, alapelveit, küldetését tükrözi. A tér kialakításánál nem feltétlenül a legdrágább megoldások jöhetnek szóba, hiszen akár egy romkocsmá hangulatát is felidézhetjük, de fontos az egységes kép. A youth cafék kialakításánál javasolják, hogy vonjuk be a fiatalokat a tervezésbe. Ezt mi is megtehetjük, az indulásnál külön alkalmakat kereshetünk a tervezési folyamatban erre.

A nyitott tér nemcsak a közösségi funkciót használó számára nyújt előnyöket, hanem a személyzetnek is. A munkatársak és az önkéntesek folyamatosan kapcsolatban lehetnek a térrel, a térben zajló eseményekkel. Egyszerre több tevékenységet is figyelemmel kísérhetnek, kapcsolatban lehetnek a fiatalokkal, miközben saját munkájukat végzik. A nyitott terű irodák, munkahelyek az üzleti életben is elterjedőben vannak. Inspiratív, együttműködést, kommunikációt, kreativitást, innovációt támogató tereknek tartják őket (http 4). A terek használhatóságát és megjelenését nemcsak a bútorok adják és a fal színe, hanem fontos a megvilágítás, a bútorok funkcionalitása és a lakberendezési kiegészítők (lámpák, drapériák, párnák, növények stb.). Az ingergazdag környezet ebben az esetben nemcsak a fizikai környezetre vonatkozik, hanem a tér működésére, a nyitott tér tulajdonságaiból adódó áthallásokra, a munkatársak tevékenysége, kommunikációja közben (észrevétlenül is) mutatott mintákra, a különféle, a hang out tevékenységgel egyidejűleg zajló programok jelentette hatásokra.

Az ifjúsági térnek már a bejáratával tükröznie kell nyitottságát. Egyáltalán nem baj, ha a térbe belátni az utcáról. Ezzel a fiatalok belépését segíthetjük, hiszen a „legkisebb ellenállás” elve alapján a bejáratnak kialakításában meg kell könnyítenie a belépés folyamatát. A fiatal első benyomása a helyről egyébként is kulcsfontosságú. Legyen világos, hogy milyen szolgáltatásokat és hogyan vehet igénybe, hogy mi hol található, hogyan kell a teret használni. Ezt térrendezéssel és különféle piktogramokkal is segíthetjük. A fiatal első belépésénél döntő a személyzet viselkedése, érdemes egy protokollt kidolgozni az elsőként betérő fiatal lehetséges fogadására.

Kulcsfontosságú a közösségi tér személyzetének kérdésköre. A tér indulásánál meg kell határozni azokat a munkatársi kompetenciákat, amelyek nélkülözhetetlenek a mindennapi működésében. Szükséges a felmerülő feladatok mentén meghatározni a szerepeket, a munkaköröket, a hozzájuk tartozó szükséges iskolai végzettségeket, kompetenciákat. Külön gondot kell fordítani az önkéntesek munkájának irányítására, megszervezésére, ehhez érdemes önkéntes stratégiát készíteni, amely tartalmazza az önkéntesek fogadásával kapcsolatos összes alapelvet, szabályt, teendőket, az önkéntesek által végezhető tevékenységeket is. Az önkéntesek lehetnek a tanácsadó szakemberek, programszervezők, adománygyűjtők, de bekapcsolódhatnak a mindennapi tevékenységekbe is.

A youth café gyakorlata alapján a felhasználó fiatalok egy menedzsmentbizottságot alkothatnak más felnőttekkel közösen, és a bizottság előre meghatározott jogosítványai és hatásköre alapján szólhatnak bele stratégiai kérdésekbe, amelyek érinthetik a térben folyó közösségi tevékenységeket, aktivitásokat, a berendezést, kialakítást és/vagy átalakítást, a munkatársak, önkéntesek kiválasztását, a külső kapcsolatok fejlesztését, az adománygyűjtést stb. (Bradley és mtsai. 2010; Child and Family 2010). Az irányító bizottság tevékenységét is érdemes szabályozni a

fiatalokkal közösen. A szabályzat tartalmazza a működés alapelveit és módját. Működése demokratikus alapokon nyugszik. Véleményem szerint nem szabad túlszabályozni egyetlen területet sem, megfelelő rugalmasságot, mozgásteret kell hagyni, valamint biztosítani kell, hogy a szabályok szükség esetén, a közösség döntése alapján változtathatóak legyenek.

Ha a közösségi tér az empowerment menedzsment alapelvei szerint szervezi struktúráját és munkatársi csoportját, egy másolható mintát ad a fiataloknak. Az empowerment fogalma a közösségfejlesztésben és a szociális munkában is használatos, napjainkban már az üzleti világban is felismerik jelentőségét. Magyarra felelősségteremtésként, felhatalmazásként, felelősségmegosztásként fordítják. Lényege, hogy a menedzsment megosztja az alkalmazottakkal a feladatok elvégzéséhez szükséges információkat, döntési hatáskört és az erőforrásokat. A beosztottak önállóan, vagy ún. önrányító teamet létrehozva képesek dolgozni. A vezetőnek meg kell ismerni a munkatársak belső motivációját, tudásukat, tapasztalatukat, képességeiket, és a legmegfelelőbb feladatot, munkakört rájuk bízni, amelyben kiteljesedhetnek és energiáik felszabadulhatnak. Az ilyen típusú szervezeti kultúrát a nyitottság, bizalom, partneri viszony jellemzi (Repka 2014). Fő eszköze a nyílt kommunikáció. A munkatársak kiválasztásánál fontos szempont lehet, hogy nem mindenki áll készen egy ilyen típusú vezetésre, bár a Z és Y generáció könnyen alkalmazkodik hozzá. Ez a típusú menedzsment képes arra, hogy a munkatársak mellett az önkéntesek és az irányító bizottság tevékenységét is hatékonyan átlássa, és mindenki számára megtalálja azt a feladatot és tevékenységi kört, amelyiket örömmel és jól el tud végezni.

Tréningeket, képzéseket, műhelyfoglalkozásokat szervezhetünk a munkatársainknak, önkénteseinknek és a fiataloknak, akik aktív szereplői a közösségi tér életének. A fejlesztés elsősorban olyan képességekre és kompetenciákra irányul, amelyek szükségesek a részvételi folyamat jobb megértéséhez és gyakorlásához, mint például a társas kapcsolatok, vezetői készségek, együttműködés fejlesztése, problémák azonosítása, problémakezelési módszerek, projektmenedzsment, programszervezés, a kommunikáció és a komplexitás kezelése. Ezek a hatások fejlesztik az életvezetési, együttműködési készségeket. A képzéseken a nem formális pedagógia eszközeit alkalmazzuk: játékos módszerek, kiscsoportos, egyéni munka, beszélgetés, szituációs játékok. Külön kell azoknak a fiataloknak a fejlesztésére is gondolni, akik részt vesznek a irányító bizottság munkájában.

A közösségi tér sikerében kulcskérdés a partneri kapcsolatok építése és gondozása. A partnerség kölcsönösségre, valódi együttműködésre, nyitottságra, megosztásra (információ, haszon, feladatok, kockázat) épül. Nemcsak a szolgáltatásaink kialakításához, bevezetéséhez, működtetéséhez van szükségünk partnerekre, hanem a fenntarthatóságunk egyik záloga lehet azáltal, hogy növeli a vállalkozás és céljainak elfogadottságát, ismertségét. A partnereinkkel akkor tudunk jól együttműködni, ha az együttműködésünk közösen értelmezett célokon, közösen tisztázott feltételeken alapszik. Az ilyen típusú együttműködés egy tanulási folyamat is a résztvevőknek, s mivel azt feltételezzük, hogy a partneri kapcsolataink alakításába, működtetésébe a fiatalokat is bevonjuk, megteremtjük a részvétel feltételeit is, és hozzájárulunk a részvétel lehetőségeinek, feltételeinek bővítéséhez, céljához. Célszerű minden találkozási alkalmat a lehetséges partnerekkel (önkormányzat és testületei, civilszervezetek, közművelődési és szociális intézmények, vállalkozók stb.) együttműködési alkalmaknak felfogni, és a különböző fiatalokkal foglalkozó

fórumok, ifjúsági és kábítószerügyi kerekasztal tevékenységébe bekapcsolódva ezeket is az együttműködés terepeinek tekinteni (Wootsch 2009). A lehetséges partnereink listájának összeállításánál a szektoron kívül is gondolkodnunk kell. Olyan együttműködések is kialakíthatunk, amelyek elsőre meglepőek lehetnek.

Egy ilyen közösségi tér kialakítását (a hozzá kapcsolódó különféle szolgáltatásokkal) lépésenként tudom elképzelni egy folyamatban, amikor is meghatározzuk a szolgáltatások szintjeit és az azokhoz szükséges erőforrásokat, és ezeket fokozatosan, lépésről lépésre alakítjuk ki, vezetjük be. Figyelni kell arra, hogy a meghatározott alapelvek és küldetés megvalósulásához milyen szolgáltatásokra van szükség feltétlenül, és azokat a kezdő szinten is biztosítani kell. Nem állítom, hogy ez egy csodamódszer és minden fiatal elérésére és bevonására alkalmas. A tér jellegéből adódóan nagy a potenciális ügyfélkör, sok fiatal megfordul a térben hosszabb-rövidebb időre, többen közülük igénybe vesznek szolgáltatásokat, de nem mindenki. Az állandó pezsgés, inger fenntartása a hosszú távú fenntarthatóságot is befolyásolja. Kell hogy vonzó hely legyen, és akkor lesz vonzó, ha vannak ott fiatalok. A fiatalok élethelyzete változik: továbbtanulnak, elköltöznek, szerelmesek lesznek. Váratlanul eshetnek ki a látókörünkből, és folyton újak érkeznek. A cél lankadatlanul az új csoportok, közösségek létrehozása, beindítása. Lehet, hogy van olyan tér, ahol idővel inkább közművelődési jellegű programok, események szerveződnek (salsaklub, jógacsoport, koncertek, zenekari próbák stb.), ami nem baj, ha ezt szeretnék elérni, azonban a hely és az elérési módszer fenntartása érdekében megerősödött csoportjainkat, a részvétel magasabb fokára⁷ lépett közösségeinket, fiataljainkat őket befogadó környezetbe kell átirányítani, útjukra bocsátani. Meggyőződésem, hogy a módszer kistelepülésen is alkalmazható, mert kisszámú fiatal esetében hasonló szemléletet képviselve hasonló hatást érhetünk el. Ebben az esetben természetesen az erőforrások felmérése után lehet a fiatalokkal közösen kialakítani a tér működésének egyedi koncepcióját. Egy-egy nagyvárosban pedig akár több ilyen tér is működhet egyszerre egymás munkáját támogatva, erősítve.

Összegzés

Az ifjúsági munka a folyton változó társadalmi környezetben kívánja segíteni a fiatalok társadalmi beilleszkedését és szocializációját, céljaiból és célcsoportjából adódóan állandó megújulásra kénytelen.

A fiatalokkal kapcsolatos kutatásokból kiderült az, hogy a fiatalok szabad idejüket főként a barátaikkal töltik, fontos számukra a szabadság, és hogy tanulási szokásaik eltérnek a korábbi nemzedékektől. Személyes tapasztalataink is megerősítik, hogy a felnőttek által szabályozott terekben kevés időt töltenek, jobban kedvelik azokat a szabad idős tereket, ahol felügyelet nélkül tölthetik el idejüket.

A fiatalok hang out tevékenységére elérési lehetőségként kell tekinteni. E tevékenység elfogadása a kiindulópont a velük való kapcsolatfelvételben. Két lépésre bonthatjuk a módszert, és egyik sem kevésbé fontos, mint a másik. Első lépésben a betérés megkönnyítésére és elfogadására koncentrálnunk, második lépésben pedig bevonjuk a

⁷ Roger Hart az ifjúsági részvétel létráján keresztül mutatja be a részvétel fokozatait. A létra jól szemlélteti a bonyolult folyamatot, a folyamatban a fiatalok és a kontroll szerepét is. A részvétel fokozatai a legalsó lépcsőfoktól a legfelsőig 8 lépcsőfokból állnak (Bánszegi 2009).

célcsoportunkat a tevékenységekbe a részvétel különböző szintjein. A hang out tevékenység jellegéből adódóan céltalan és spontán, ehhez teremthet biztonságos és minőségi feltételeket az ifjúsági közösségi tér úgy, hogy közben az ifjúsági munka módszereit használja. A hang out nyújtotta szabadság mellé lehetőségeket, ingereket, kapcsolatokat kínál, miközben nem veszi el a kötetlenség érzetét. Ilyenformán alkalmazkodik a mai fiatalok jellemzőihez és szabadidő-eltöltési szokásaihoz. A részvétel-központúsága miatt pedig része lehet annak a társadalmi trendnek, amikor a helyi közösségek a saját problémáikra helyi, egyedi megoldásokat alkalmaznak.

A megvalósítás esetén alaposan meg kell vizsgálni a feltételeket, amiben dolgozni szeretnénk, tudunk: a környezetet, a partneri és közösségi kapcsolatokat, a rendelkezésre álló szakmai kompetenciákat, képzettségeket, a rendelkezésre álló teret stb. Más szempontok fontosak egy kistelepülésen, egy kisvárosban vagy egy nagyvárosban.

Biztosan működnek a hasonló alapelvek mentén szerveződő ifjúsági terek az országban, én magam is ismerek néhányat. Érdeemes lenne összehasonlítani őket, megkeresni a hasonlóságokat, eltéréseket, és közzétenni az eredményeket.

Megkerülhetetlen tényező a finanszírozás kérdése. Önfenntarthatóvá tehető-e a tér? Ha igen, hogyan? Ha nem, miért nem? És akkor megérkeztünk a következő állomásra, a társadalmi vállalkozások, szociális gazdaság témaköréhez. Hogyan lehet az ifjúsági munka alapelveit, céljait ötvözni egy társadalmilag és nem utolsósorban gazdaságilag előnyös rendszerrel? Lehetséges-e az ifjúsági részvétel fejlesztésére használt módszereket alkalmazni egy társadalmi vállalkozásban? Amennyiben az ifjúsági munka fő céljának a fiatalok társadalmi részvételének növelését tekintjük, egy, a fiatalok társadalmi beilleszkedését és a részvételének növelését küldetésül választó társadalmi vállalkozás működtetése hogyan teljesítheti kettős küldetését?

Köszönet illeti a tanulmány elkészítésében dr. Huszti Éva főiskolai docenst kitartó támogatásáért, figyelméért és rendkívül hasznos tanácsaiért és kérdéseire, Szenes Zoltán szociális munkást és szakfordítót az angol nyelvű szövegek fordításában nyújtott nélkülözhetetlen segítségéért és az ezzel járó szakmai eszmecseréért, és Szilágyi Gábort, az Új Nemzedék Nyíregyházi Közösségi Tér vezetőjét, volt munkatársamat a fiatalokkal végzett munka során szerzett közös gyakorlati tapasztalatok felelevenítéséért és új tapasztalatainak megosztásáért.

IRODALOMJEGYZÉK

BÁNSZEGI ZS. (2009): A fiatalok társadalmi részvétele. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal – Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest.

BITTNER Z. (2013): A 15–29 éves korosztály tevékenységszerkezete az időmérleg-vizsgálatok tükrében – Tanulmány. Tudománykommunikáció a Z generációnak. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, <http://www.zgeneracio.hu/tanulmanyok>. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 09.)

BITTNER Z., KEHL D., SZÚCS K. (2013): Az országos kutatás eredményei – Kutatási jelentés. Tudománykommunikáció a Z generációnak. Pécsi

Tudományegyetem, Pécs, <http://www.zgeneracio.hu/tanulmanyok>. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 09.)

BODOR T. (2014): A helyi ifjúsági munka és az ifjúsági szolgáltatások tere. Kaptár Ifjúságszakmai Füzetek 3. füzet, Enigma 2001 Kiadó, Székesfehérvár.

BODOR T., RAPI I., TAKÁCSNÉ DR. PÁLHEGYI B. (2012): Helyi ifjúsági munka. Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kara, Kecskemét, http://oszkdk.oszk.hu/storage/00/00/51/51/dd/1/helyi_ifj_munka_v2.pdf. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 14.)

CHILD AND FAMILY RESEARCH CENTRE OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF IRELAND (2010): Youth Café Toolkit How to set up and run a youth café in Ireland, Galway, http://www.dcy.gov.ie/documents/publications/Youth_Cafe_Toolkit.pdf. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 31.)

BRADLEY, C., BRADY, B., CANAVAN, J., COEN, L., CARTY, C., DEVANEY, C., DOLAN, P., FORKAN, C., KEARNS, O., KENNY, A., BRIAN MERRIMAN, B., CONNIE O'REGAN, C., CHILD AND FAMILY RESEARCH CENTRE, NATIONAL UNIVERSITY OF IRELAND, GALWAY (2010): Youth cafés in Ireland a best practice guide. Office of the Minister for Children and Youth Affairs, Dublin, http://www.dcy.gov.ie/documents/publications/youth_cafe_best_practice_guide.pdf. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 04.)

DUGA ZS. (2013): Tudomány és a fiatalok kapcsolata – Irodalomkutatás. Tudománykommunikáció a Z generációnak, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, <http://www.zgeneracio.hu/tanulmanyok>. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 09.)

HUSZTI É., TAKÁCS P. (2016): Médiahasználat a nyíregyházi ifjúság körében. Új eszközök – új generáció? In HUSZTI É. (szerk.): Nyíregyháza Ifjúsága 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza, 82–111.

KADLÓT T. (2016): Az Y generáció politikai értékrendje Magyarországon és a régióban – A Millennial Dialogue nemzetközi ifjúságkutatás magyar eredményei regionális összehasonlításban. Foundation for European Progressive Studies, PolicySolutions, Budapest, http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/242/y_generacio_politikai_ertekrend.pdf. (Utoljára látogatva: 2016. 04. 04.)

KÁLLAI B., LENGYELNÉ POGÁCSÁS M., NYIRCSÁK J. (2016): Munkaerőpiac, külföldi munka és tanulás. In HUSZTI É. (szerk.): Nyíregyháza Ifjúsága 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza, 48–81.

KOVÁCS K. (2016): Szabadidő-eltöltés és sportolás a nyíregyházi fiatalok körében. In HUSZTI É. (szerk.): Nyíregyháza Ifjúsága 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza, 112–130.

NAGY Á. (szerk.) (2008): Ifjúságügy – Ifjúsági szakma, ifjúsági munka. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 58–85.

NAGY Á. (2011): A harmadlagos szocializációs közeg és az ifjúságügy mint önálló terület elmélet alapjai. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Tudástára, <http://ofi.hu/nagy-adam-harmadlagos-szocializacios-kozeg-es-az-ifjusagugy-mint-onallo-terulet-elmeleti-alapjai>.

NAGY Á. (2013): Szabadidős tervek és tevékenységek. In SZÉKELY L. (szerk.): Magyar Ifjúság 2012 – Tanulmánykötet. Kutatópont, Budapest, 211–228.

PÁL E. (2013): A „Z” generációról – Áttekintő tanulmány. Tudománykommunikáció a Z generációnak, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, <http://www.zgeneracio.hu/tanulmanyok>. (Utoljára látogatva: 2016. 04. 04.)

PATYÁN L., HUSZTI É. (2016): Közéleti aktivitás, helyi közösségről alkotott vélekedések és intergenerációs kapcsolatok a nyíregyházi ifjúság körében. In HUSZTI É. (szerk.). Nyíregyháza Ifjúsága 2015. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza, 211–218.

POLITICAL CAPITAL POLICY RESEARCH AND CONSULTING INSTITUTE (2013): Aktív fiatalság vagy apatikus fiatalság? A fiatalok politikai mobilizálhatósága a 2014-es választások előtt, http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/FES_PC_AktivFiatalsag_ApatikusFiatalsag_Tanulmany_20131016.pdf. (Utoljára látogatva: 2016. 03. 14.)

REPKA Á. (2014): Szétosztott irányítás – Nyitott ajtók. HVG Pszichológia, 2014/01. 62–64.

SZABÓ CS. (szerk.) (2006): Kézikönyv ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatások szervezéséhez. Helpi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Kecskemét.

SZÉKELY L. (2014): Az új csendes generáció. In NAGY Á., SZÉKELY L. (szerk.): Másodkézből – Magyar Ifjúság 2012. ISZT Alapítvány, Kutatópont, Budapest, 9–28.

VERCSEG I. (2011): A közösségi munka folyamata és módszerei. In NAGYNÉ VARGA I. (szerk.): A közösségi munka a családsegítésben. Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék, Debrecen, 9–99.

WOOTSCH P. (2009): Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka – az otthonosság megközelítései. Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest.

[http:](http://)

1. reallifeglobal.com/what-does-hang-out-mean/ (Utoljára látogatva: 2016. 04. 05.)

2. www.urbandictionary.com/define.php?term=hang%20out (Utoljára látogatva: 2016. 04. 05.)
3. szotar.sztaki.hu/search?fromlang=eng&tolang=hun&searchWord=hang+out&langcode=hu&u=0&langprefix=&searchMode=WORD_PREFIX&viewMode=full&ignoreAccents=1 (Utoljára látogatva: 2016. 04. 05.)
4. irodablog.hu/irodapiaci-blog/az-egyteru-irodak-elonyei-es-hatranyai/129112 (Utoljára látogatva: 2016. 03. 21.)